

Schema typen filosofieën

Paul van Tongeren, 17 december 2014

SIMPEL

Concreet, hard, klassiek, wetenschappelijk, onvrij, vechten, individualistisch, ervaring

REDE

Redelijk, rationeel, tussenin, modern wetenschappelijk, objectief, vrij, pragmatisme, precies

GEVOEL

Romantiek, vloeit, tussenin, vrijheid, idealisme, sociaal, subjectief, niet zo precies

METAFYSISCH

Hogere sferen, God, overgave, mysterie, lichtvoetig, onbegrijpelijk, vaag

MENS Zelf, identiteit, bestaat uit

Identiteit los van iedere referentie. Atomistisch. Alles is materie, mens is materie, ziel is materie. Hobbes. Wetenschappelijk onderzoek gedachten en gevoelens. Psychologie. Gevoelens zijn neiging tot gedrag. Behavioristen. Identiteit bepalen we zelf. Descartes. Mens bestaat uit geest en lichaam. Descartes.

Ieder op de wereld is redelijk denkend mens. Universalisme. Zelf is een netwerk van verlangens. Rorty. Niet permanent, het is organisatie. Dennett.

Zelf wordt gemaakt door continuum van geheugen. Locke. Mens bepaalt identiteit als deel van een groep; ontwikkelen als mens is culturele identiteit uitbouwen. Mens is sociaal wezen, levend in cultuur zoals families en stadstaat. Aristoteles. Ander is nodig om jezelf te zijn. Hegel. Mens bestaat uit ratio, begeerte en emotie/passie. Plato.

There is no self; you are a collection of thoughts and feelings. Buddha. Verandering in haren, aanleg, karakter, meningen, begeerte, vreugde, etc.; ontstaan en vergaan. Socrates. Zelf bestaat niet: ontdek dat er geen overeenkomsten zijn tussen scan van jezelf nu en later weer. Hume. Zelf is een immateriele denksubstantie. Descartes.

VRIJE WIL

Handelen en denken worden bepaald door de natuurlijke wetten van oorzaak en gevolg. **Determinisme**.

Theorie

Wilsvrijheid is bij keuze als je het een kan doen en ook het ander kan doen. Wilsvrijheid belangrijk voor zelfbeeld en hoe je anderen behandelt. Wilsvrijheid nodig voor moreel besef. Wilsvrijheid kan niet bewezen worden. Gedrag van kleine deeltjes is niet altijd te voorspellen. Kwantummechanica. Afwezigheid van determinisme is niet gelijk aan vrij handelende personen die controle over hun gedrag hebben.

Uit verschillende alternatieven kiezen omdat we verschillende drijfveren hebben. Mens is een redelijk, vrij, moreel denkend mens. Zelfbeheersing is door rede gecontroleerde begeerte. Plato. De mens bepaald zichzelf. De mens is veroordeeld tot **vrijheid**. De mens verkeerd in de waan dat ze niet vrij is om te kiezen. Sartre. Existentialisme.

Zowel determinisme als vrije wil; vrijheid en noodzakelijkheid gaan samen; water heeft de vrijheid en de noodzaak om naar beneden te stromen. Hobbes. Daden komen voort uit wil, dus vrijheid, op basis van een reden, dus noodzakelijkheid. Verlangens zijn gedetermineerd. **Compatibilisten**. Fenomenale wereld gedetermineerd; noemenale wereld wetten van de rede. Kant. Op ene niveau mechanistisch systeem, op ander niveau intentioneel systeem; personen handelen op grond van redenen, waarnemingen en intenties gebaseerd op inzichten en verlangens; free will is to be moved by reasons. Dennett. Vrij om te kiezen in grote beslissingen in het leven, waar er meerdere keuzes zijn. Van Ingen.

Niet vrij maar beheerst door onbewuste psychische verlangens. Freud. Meer een irrationaliteit van de wil dan determinisme. Mens kan doen wat hij wil, maar niet bepalen wat hij wil. Schopenhauer. Overgave

WERELD Kennen mogelijk, werkelijkheid, tijd

Er is één wereld. Universalisme. Werkelijkheid bestaat objectief. **Realisme**. Is stoffelijke wereld, materialisme, wetenschap. Democritus, Hobbes. Er is één door de wetenschap te kennen werkelijkheid. Wetenschappelijk realisten. We structureren de wereld in nu, terug, vooruit. Follesdal. Ruimte en tijd zijn a priori vormen waarbinnen onze ervaringen plaatsvinden. Absoluut nu wat voortdurend doorloopt naar de toekomst, als een soort vloedgolf van het worden. Newton. Absolute tijd.

Er zijn verschillende zienswijzen. Relativisme. Theorie is waar als ze werkt. William James. **Pragmatisme**. Taal is overlevingsmiddel, geen abstract middel om de werkelijkheid te beschrijven. Evolutietheorie. Werkelijkheid is dat wat sociaal geconstrueerd is. Werkelijkheid wordt geconstrueerd. Tijd is als a priori begrip de manier waarop onze geest onze ervaring organiseert. Kant. Ruimte en tijd zijn in wezen gelijk. Geen absolute ruimte. Lichtsnelheid is constant in ieders waarneming. Einstein. Relativiteitstheorie.

Er is géén werkelijkheid, alleen geestelijke voorstelling. **Idealisme**. Werkelijkheid bestaat uit ideeën. Tijd is wat er gebeurt. Relatieve opvatting.

Ziel is een spirituele substantie. Dingen bestaan in God. Berkeley. Ideeënwereld. Plato. God en natuur zijn één. Spinoza. Basingrediënt bewustzijn. Chalmers. Tijd bestaat uit niet meer of nog niet en heden is de grens. Alledrie bestaan niet. Aristoteles. Wat is tijd? Als niemand het me vraagt weet ik het, maar als ik het wil uitleggen niet. Augustinus. Hoe verenigen we "er is maar één heden" met "ieder moment is een huidig moment". Tijd is onwerkelijk. McTaggart.

Theorie

Pragmatisme aka instrumentalisme. Spreken we over tijd of over tijdmeting? Identiteit nauw verweven met tijd. Davis.

KENNIS Waarheid, bron van kennis, wetenschap

Uitspraak is waar als die overeen komt met iets in de wereld. **Correspondentietheorie**. Kennis uit ervaring. Empirisme. Kennis uit zintuigen. Locke. Inductie. Boyle, Bacon, Royal Society. Wiskundige benadering. Newton. Inductie en rationalisme; speculatie en falsifiëren. Popper.

Theorie die past binnen paradigma is waar. **Coherentietheorie**. Rede. Kennis uit verstand. Rationalisme. Bron van kennis is niet de ervaring; je weet niet of elke gebeurtenis een oorzaak heeft. Hume. Scepticisme. Synthese rede en zintuigen als bron. Ding-an-sich begrippen met a priori concepten, maar niet totaal. Kant. Hoe ervaren we de wereld. Husserl. Fenomenologie. Mens is in-de-wereld. Leren van en omgaan met (zorg) de wereld. Doen met volledige vastbeslotenheid. Heidegger. Zuivere rede. Kant. Geen aanwas maar door revolutie nieuwe paradigma's. Kuhn. Tegenwoordig per wetenschap meerdere typen verklaringen en aanpakken.

Idee is waar als die samenvalt met andere ideeën. **Consensustheorie**. Aangeboren kennis in geest/ziel, verlichting: zelf denken. Descartes, Leibniz, Spinoza. Het gaat om gevoelens, emoties, geschiedenis, cultuur, taal. Romantiek. Mens begrijpt vanuit taal en cultuur. Humboldt.

Ziel heeft voor geboorte in ideeënwereld geleefd. Plato.

Schema typen filosofieën

Paul van Tongeren, 17 december 2014

SIMPEL

REDE

GEVOEL

METAFYSISCH

BETEKENIS **Elkaar begrijpen, kunst.**

Exacte taal. Leibniz.
Kunst in de oudheid moest leerzaam zijn.
Is zoals het is. Formalisme.

Taalspelen. Wittgenstein.
Appelerend aan het intellect. Dadaïsme.
Conceptueel.
Kunst is als men erover in gesprek is of door een museale praktijk.
20eE alle kunst moet iedere keer vernieuwend zijn.

Niet de wereld, maar de mens begrijpen uit tekst, kunst, praten. Hermeneutiek.
Welke historische context en wat zijn intenties van de auteur.
Schleiermacher.
Wat maken lezers van de betekenisinhoud van een tekst.
Begrijpen, niet verklaren. Gadamer.
Spirituele, symbolische of andersoortige (portret) representatie van de werkelijkheid. Mimesis.
Gevoel/emotie. Expressie.

Exacte taal plus niet spreken waarover dat niet kan. Wittgenstein.
Kijk naar de wereld, die al een afschaduwing is, als je wat wilt leren.
Plato.
Het heilige, mythische, uitdrukking van diepere waarden in stijl. Het sublieme.

ZIN VAN HET LEVEN

Ondanks angst kiezen; ieder moet zijn eigen waarheid vinden; de mens creëert God door voor hem te kiezen.
Kierkegaard.
Mens is vrij.
Alleen wijzelf kunnen zin en doel geven aan het leven. Mens is wat hij kiest.
Sartre.
Geen autoriteit, zelf verantwoordelijk.

Doel is rede. Aristoteles.
Evolutie. Wereld is ontstaan. Ontwerp ja, doel centraal nee. Darwin.
Is gewoonte/cultuur. Pascal.

Mens is onderdeel van een samenleving. De Beauvoir.
Geen beknotting nu; ervaren grote zinloosheid en leegte; je moet iets doen wat de moeite waard is.
Geschiedenis is gericht op de mens inzicht geven in rede en vrijheid. Hegel.
Doel is klassenloze maatschappij. Marx.
Passies. Solomon.
Nakomelingen. Ricoeur.

Ervaring. Middels gebed, meditatie, bedevaart een openbaring. Reactie. Kan verklaard worden.
Logisch. Doel is God en mens; mens leeft in oorzaak/gevolg structuur. Er moet een eerste beweging zijn. Aquino.
Zo mooi, zo kleine kans. Er moet een doel en ontwerp zijn. Horlogemaker. Paley.
God is almachtig. Als troost. Q: Waarom lost God niet alles op? A: Gaat om God kennen.

ANDEREN **Moraal, regering.**

Gelijken gelijk behandelen, en niet gelijken niet gelijk. Aristoteles.
Recht op bezit is essentieel. Nozick.
Met elkaar afgesproken om te beschermen tegen elkaar. Hobbes.
Sociaal contract.
Behoud van eigendom: leven, vrijheid en bezittingen. Locke.
Staat heeft macht door usurpatie.
Hume.
Mensen kunnen zichzelf besturen.
Republikanisme.

Goed is wat goede gevolgen heeft; menselijk welzijn; belang dienen voor wie wie jouw acties gevolgen hebben; gelijk belang. Consequentialisme.
Voor zoveel mogelijk mensen maximaal genot en minimaal leed. Utilitarisme. Bentham.
Geluk plus poëzie, natuur, muziek. Mill.
Universele moraal, bijvoorbeeld vrouwenhandel, volkerenmoord.
Moreel relativisme. Multicultureel.
Geen methode; wel eerlijk, verplaatsen in de ander, objectief.
Rede, Autonoom, niet heteronoom.
Categorische imperatief: Handel alleen volgens die maxime waarvan je kunt willen dat ze algemene wet wordt.
Categorische imperatief: Behandel mensen niet alleen als middel, maar ook als doel. Kant.
Waarom en hoe rechtvaardig met stel denkbeeldige sluier: gelijkheid rechten en plichten en ongelijkheid alleen bij compensatie. Rawls.
Alleen ongelijkheid toegestaan als daar een compensatie tegenover staat.
Rawls.
Regering moet neutraal zijn. Liberalen
Empowerment en strenge naleving van politieke rechten en vrijheden.
Nussbaum.
Probleem nu geen verbinding met de mondiale politieke moraal. Sandel.

Intentie. Non-consequentialisme.
Leven als geheel. Karakter. Hoe omgaan met situaties. Emoties, verplichtingen aan anderen. Trainen in deugden. Deugdenethiek. Aristoteles.
Mens woont samen; vaardigheden daartoe ontwikkelen. Aristoteles
Staat voedt op; mens komt binnen staat tot mens. Hegel.
Nooit één persoon opofferen ten bate van anderen.
Taal voor feiten en emoties; morele uitspraken voor emotie en leidraad.
Emotivisme.
Door eenieder volgens zijn mogelijkheden, voor eenieder naar zijn behoeften, centrale staat.
Communisme, Socialisme, Marx, Engels.
Op wereldwijde schaal eerlijk verdelen.
Singer.
Delen van culturen en waardenstelsel.
Communitaristen.